

Michal Nekorjak

Vtipkování v odborných textech

Vtip může polapit pozornost, připoutat ji k textu. Umožňuje navázat pseudo-důvěrný vztah mezi čtenářem a pisatelem. Z hlediska fungování v textu lze vtipkování rozdělit ještě na dva typy.

a) vtip v sobě záměrně nenesení sdělení.

Má jen funkci ozvláštnění textu, polapení pozornosti a získání sympatií čtenáře na stranu autora. To je třeba případ citace z Možného (str.35).

V případě vtipu pro vtip si autor zahrává se seriózností toho, co chce říct. Proto povětšinou není používán v jakémkoliv žánru. Je používán hlavně v esejích, u výzkumných zpráv či prezentací výsledků empirických šetření se nevyskytuje. U disertačních, závěrečných a diplomových prací je v direktivách naší fakulty „zakázán“. Je proto otázkou, zda nejde též o to, kde je vtip používán (tj. diskursu), ale také kým. Není asi náhodou, že nejvíc vtipkování a ironizování je k vidění v knihách již zvučných jmen (můj subjektivní dojem).

b) vtip v sobě záměrně nese sdělení

To platí v případě obou zbývajících citací. Většinou vtip nestojí sám o sobě, ale je začleněn do argumentace. Například u Možného (str. 41) je jím vypointována celá kapitola. V případě Becka (str. 197) je jím naopak argumentace zahájena.

Pomocí vtipu lze shrnout složitá sdělení (popřípadě komplex jevů) do jednoduchého, zapamatovatelného hesla. Například sexuolog Zvěřina v souvislosti se třetí sexuální revolucí prohlásil zhruba toto: dříve sex sloužil ke kreaci, dnes slouží k rekreaci. Byť jsem to četl před čtyřmi lety, pořád si to pamatuji.

V horším případě se kvůli zavtipkování uzpůsobí i podstata sdělení. Vtip bývá postaven na přehánění a radikálním zjednodušení. Podle mého názoru, by proto neměl být vtip podstatou sdělení, ale spíš „třešničkou na dortu“.

„Modernizace však není žádný fiakr - vypůjčíme-li si příměr Maxe Webera -, z něhož můžeme, pokud nám nevyhovuje, na příštím rohu opět vystoupit. Kdokoli by skutečně chtěl vzkřísit nukleární rodinu v její podobě z padesátých let, musel by otočit hodinové ručičky modernizace zpět a vypudit ženy z pracovního trhu nejen skrytou formou - např. podporami v mateřství nebo idealizovanými obrazy práce v domácnosti -, nýbrž otevřeně.“

Beck, U. 2004. *Riziková společnost*. Praha. Slon. Str. 197.

„Archaický způsob reprodukce moci skrze ritualizované každodenní drobné sebeponižování poddaných, jímž demonstrovali svou mobilizovatelnost a jímž byly symbolicky potvrzovány etablované sociální vztahy, se vyžil. Na konci osmdesátých let si už i ten nejzazobanější zelinář přál, vystrkuje do výlohy heslo Proletáři všech zemí, spojte se!, aby mu raději ti proletáři napařili tvrdé daně, ano i část zisku nějakému syndikátu by odváděl, ale tohoto už měl dost.“

Možný, I. 1999. *Proč tak snadno*. 1991. Str. 41.

„Pierre Bourdieu položil základy ke své vědecké dráze kulturního antropologa pobytem mezi Kaqbyly, u primitivního kmene v zapadlých polopouštních podmínkách jižního Alžíru. Odvinul z pozorování jejich společnosti pozoruhodné sociologické teorie, které jako výkladové schéma výrazně ovlivnily i výklad moderních společností. Český čtenář, pokud nežil uplynulých dvacet let náhodou sám mezi Kabyly, už jistě tuší, proč mohou zajímat i nás.“

Možný, I. 1999. *Proč tak snadno*. 1991. Str. 35.